

„Az ihlet spontán, kegyelmi állapot”

A Fidelio magazinnak adott interjú – 2013-12-29

Sándor László a BMC zeneszerzőversenyén az egyik nagyzenekari díjat és a Fidelio különdíját vihette haza. A fiatal muzsikust a kortárs zene lehetőségeiről, a hangszeres háttér fontosságáról, a nemzeti iskolák létjogosultságáról kérdeztük.

- Mikor tudtad meg, hogy – ha csak egy pár perces fanfár erejéig is – a te műved fog először elhangozni az újjávarázsolt Nagyteremben?

- A fanfár kiválasztása a Zeneakadémia belső pályázatának eredményeként történt. Az, hogy a műsor fanfárral indul, csak később derült ki. Az eredeti elképzelés szerint a megnyitó napján különböző időpontokban és különböző helyszíneken (lépcső, aula, Kisterem előtti terület) hangzottak volna el fanfárok. Ebből valamennyi meg is valósult, hiszen a Kodály-fanfár a Solti-emlékmű avatásakor és a Kisterem (most már Solti György Kamaraterem) előtt is elhangzott. Viszonylag hamar tudtam azt is, hogy a megnyitó ünnepség az én fanfárommal kezdődik, de mindössze az esemény előtt két-két és fél héttel tudatosult bennem, hogy vezényelni is én fogom. Ennek persze volt praktikus oldala is, hiszen én tartottam a próbákat, én tanítottam be a darabot.

Zeneakadémia

- Kissé meglepő volt, hogy fanfárod alcímmel is rendelkezett: „a Valóságos Szentháromság tiszteletére”. Mi indokolta egy hangversenyterem megnyitására a keresztény hit kifejezéseinek megjelenését?

- Batta rektor úr és mások is szóltak arról több helyütt, hogy a Zeneakadémia Nagyterme nemcsak megjelenése és akusztikája miatt különleges, hanem díszítő szimbolikájának átgondolt spirituális

üzenete is szót érdemel. Dionüszosz és Apollón neve hangzott el, valamint görög és egyiptomi formák, szimbólumok kerültek említésre. Mindez egyáltalán nem áll ellentétben azzal, hogy az épület névadója (egyben az intézmény alapítója) Liszt Ferenc mély katolikus hite és vallásossága közismert. Helyénvalónak éreztem ezen a történelminek mondható eseményen felvállalni azt, hogy az alkotás által a spirituális világgal teremthetünk kapcsolatot, ha akarunk és ha magunkat arra alkalmassá tesszük. Az ihlet spontán, kegyelmi állapot, ezt minden alkotó (tudatosan, vagy anélkül) átéli. Ugyanezt tanítja az ókori görög és az ókori egyiptomi művészet-filozófia és ugyanezt vallotta Liszt Ferenc is. Fanfárom ezért olyan háromtagú formában lett megírva, ahol kis változtatásokkal lényegében ugyanaz az akkordsor hangzik el háromszor.

- Ma, amikor szinte mindenféle zenéhez pár kattintással, határok és postaköltség nélkül hozzá lehet jutni, és egy ausztrál kolléga ugyanúgy hatást gyakorolhat valakinek a stílusára, mint a szomszéd teremben tanító hazai mester, mennyire beszélhetünk még nemzeti iskolákról? Mi lehet a Zeneakadémia szerepe a fiatal magyar zeneszerzők érvényesülésében?

- Biztos, hogy a Zeneakadémia (a mi iskolánk) nemzeti is. Kell is, hogy így legyen. Egy kedves tanárom mondta, hogy mióta világ a világ, a nagy mesterek zenéjén hallatszik, hogy mely nemzet tagja alkotta. Pár taktus után tudjuk, hogy amit hallunk, az francia zene, vagy német, vagy orosz. A magyar zene is felismerhető. Akkor is, ha a népzene nincs jelen egy adott darabban. Sőt, felismerhető, vagy felismerhető kéne legyen a kortárs zeneirodalomban is, mint ahogy Boulez zenéjén halljuk, hogy francia, Stockhausen-én halljuk, hogy német, valamint – nem utolsó sorban – Ligeti zenéjének magyarságát is érezzük egész életművében. Nehéz megfogalmazni, hogy mitől halljuk, de halljuk. Valahogy a zene kisugárzása megüzeni számunkra. Ebből viszont gyanítható, hogy az egyéni útkeresés egyik valódi, nagy nehézsége annak megtalálása is, hogy egyéni hangom megszülessék úgy is, mint magyar zene.

- A te darabjaidban a magyar népzene lépten-nyomon feltűnik. Megoldás akar ez lenni a te útkeresésedre?

- A népzene használatához nem ilyen kombinatív úton jutottam. Műkedvelő amatőr szinten magam is művelője vagyok a népzenenek, sokáig táncoltam, valamint kezdő szinten a népi hegedülést is tanulom. Otthon a népzene az életünk része. Az lett volna a meglepő, ha nem jelenik meg darabjaimban. Azonban bízom benne, hogy akkor is magyar zenét írok, amikor népi elemeket egyáltalán nem használok.

A Budapest Music Center épülete

- A BMC előző zeneszerzőversenyének egyik győztese vagy, mennyiben segítette a pályádat ez a siker? Miért tartod szakmailag fontosnak ezeket a megmérettetéseket?

- A 2011-es versenyen negyedikként zártam, 2013-ban ezt harmadik helyre sikerült javítani. Nem a helyezés az, ami lökést adott, hanem a verseny hírverése. Az interjúk, cikkek, az élő közvetítés, és a bőkezű különdíjak, melyek közül néhány nekem jutott. A 2011-es versenyt csak részben éltem meg sikerként, és nyilvánvalóan ennek a kettős érzésnek hatására, valamint az elméleti tevékenység iránti vonzalmam miatt felvételiztem a Zeneakadémia MA zeneszerzés szakára. Itt aztán kinyílt a világ. Olyan emberekkel, fiatal és idősebb hangszeres művészekkel ismerkedtem meg és kötöttem baráti-szakmai kapcsolatot, akikért csak hálás lehetek. Tanáraimnak is sokat köszönhetek és nagy öröm részt venni azokon a kortárszenei eseményeken, melyeken enélkül nem lehetnék ott. A megnyíló Zeneakadémia pódiumára sem jutottam volna másként. Mindazonáltal fontos megjegyezni, hogy Magyarországon az UMZF verseny a legfontosabb olyan lehetőség, ahol nagyobb együttesre írott műveinket bemutathatjuk. Kevés ilyen alkalmunk adódik, erre viszont – most már azt hiszem kijelenthető – számíthatunk is.

- Mennyiben segíti egy zeneszerző munkáját az, ha egyben gyakorló hangszeres muzsikus is, zenekari tapasztalattal?

- Amit a hangszerelésről tudok azt a Danubia Zenekarban eltöltött 20, és az – akkor még – Matáv zenekarban eltöltött 6 évemnek köszönhetem. Hegedűsként sok kortárs darabban működtem közre, köztük a sajátjaimban is. Nagyon fontos lenne, hogy fiatal zeneszerzők huzamosabb ideig nagyobb hangszeres együttesek közelében lehessenek. Ahol csak tehetem, elmondom, hogy erre a „házi zeneszerzői státusz” lenne a legalkalmasabb. Az elképzelés nem körvonalazott még, de olyan állás, vagy félállás-félére gondolnék, melyre fiatal zeneszerzők (némi szakmai múlttal a hátuk mögött) pályázhatnának szimfonikus zenekaroknál, évről évre. Egy ilyen elnyert állás egy évig tartana.

Nyilván vannak, akik nálam jobban értenek a konstrukció kidolgozásához, de valamilyen módon a zenekar is adna a szerzőnek (anyagi értelemben), a szerző is adna a zenekarnak (szakmai és művészi értelemben). Ez utóbbi egy éven keresztül dolgozna az együttessel. Bejárna a próbákra, figyelné a munkát, közben kapna hangszerelési feladatokat, megrendeléseket átíratok készítésére, dolgozna a zenekarból alakult kamaraegyüttesekkel, ahol saját darabjai is műsorra kerülnének, és ha van hozzá affinitása, vezényelhetne is ezeken a koncerteken, vagyis saját darabjait ő próbálná be a zenészekkel. Az évad végén a zenekar bemutatná egy szimfonikus művét, melyet az adott együttes számára komponálna. Amennyiben a zenekar és annak vezetősége örömet lelte a szerzővel való együttműködésben, egy évvel meghosszabbíthatná állását, vagy később visszahívhatná. Fontos lenne természetesen, hogy valamilyen módon az adott zenekar is profitáljon e státusz felajánlásából.

- A kortárs zene propagálása még mindig nehezebb feladat elé állítja a hangversenyszervezőket idehaza, mint Nyugat-Európában? Mi lehet ennek az oka és mit tehet egy zeneszerző azért, hogy a hazai közönség befogadóbb legyen?

- Erre a kérdésre sokan, sokféle választ adnak és a különféle válaszok adói között gyakran heves vita alakul ki. A közönség nyitottságának és felkészültségének állapotát világméretű folyamatok határozzák meg, melyek ellen nem sokat tehetünk. A minap Szöllőssy *Trasfigurazioni* c. művét hallgattam a Müpában az MR Szimfonikusok előadásában. Mellettem két hölgy a darab első hangjait megelőző rövid csönd beálltáig egy otthon a mélyhűtőben hagyott csirkepörköltről és annak majdani elfogyasztásáról beszélgetett. Szinte kellemetlenül és kéretlenül szakította félbe beszélgetésüket a mű felhangzása. Csoda, hogy semmit nem tudtak kezdeni az elhangzottakkal? Ebben a Szöllőssy-darab egyáltalán nem hibás. Visszasírjuk azokat a korokat, amikor a közönség felkészülten ment a koncertre. Otthon utánaolvasott a műveknek, Urambocsá' levette a polcra a zongorakivonatot, bele-bele játszott, vagyis lelkileg, szellemileg készítette magát arra, amit majd este hallani fog. Ez ma már nagyon ritkán fordul elő. Legalább a műismertetőt elolvassák, amit az ajtóban osztanak! Sajnos az említett eset általánosnak mondható. Az átlag zenehallgató természetes belső kíváncsisága hiányzik. Érdeemes sok olyan koncertet rendezni, ahol ezt próbáljuk felkelteni. Magam is szerveztem Danubiás éveim alatt jó pár olyan eseményt, ahol érdekes és érdeklődést keltő szóbeli ismertetésekkel választottuk el a műveket, sőt, vendégként részt vettem „beszélgetős” koncerteken, ahol a közönség feltehetette kérdéseit a szerzőnek és az előadóknak.

Kompozícióinkat nem befolyásolhatja a közönség igénye és felkészültsége. Leírt hangjainkkal egészen más fórumon tartozunk elszámolással. Ha ott számadásunk megállja a helyét, akkor darabunk sorsa felől nem kell tovább aggódnunk, az majd utat talál azokhoz a fülekhez, melyeknek hallaniuk kell.